

De slechte afloop van wat goed was begonnen...

Franklin L.L. Tombeur

Sinds kort beschik ik over de vogeldagboeken van wijlen Johan van den Steen (1929-1996), veldornitholoog, die van 1954 tot en met 1995 vogels observeerde in het natuurreservaat Canisvliet te Sas van Gent (Zeeland) en hierover gegevens vastlegde en rapporten schreef.

In het dagboek van 1983 las ik een vreemd verhaal in verband met een Bruine Kiekendief *Circus aeruginosus*. Dat jaar broedde een koppeltje in de rietkraag nabij de kreek. De eerste waarneming betrof twee vogels op 16 april, de laatste die op deze vogels betrekking had viel op 6 augustus.

Notities in het logboek zijn van de hand van Johan van den Steen, Jan Sanderse, Henk Castelijns en Gilbert Van Avermaet (Broeder Simeon). Na een periode van balts en slepen met nestmateriaal noteerde Johan op 4 juni: *mannetje alarmeert hevig. Er liggen 6 eieren in het nest.*

In de weken daarna lezen we dat er prooiovergaven plaatsvinden en dat zowel het mannetje als het vrouwtje prooien aanbrengeen.

Evenwel op dinsdag 2 augustus was Johan van 9 tot 15 uur in het gebied en noteerde hij in het dagboek: *Bruine Kiekendief ♀ vastgevloegen in prikkeldraad nabij 't nest, leefde nog (losgemaakt). In de buurt lagen verse etensresten (Wordt ze gevoerd? en door wie?). Nest: 3 nagenoeg volwassen dode jongen !!! (hadden reeds bruin verkleed). ♂ niet gezien. Wel één groot jong (zeer donkerbruin) in vlucht boven de nestplaats? Kwam steeds terug!! Voert deze vogel het ♀??*

Diezelfde dag om 19.00 uur lezen we van de hand van Jan Sanderse in hetzelfde dagboek: *1 dode kiekendief 3 meter noordelijk van paal - is dit de 4de? ♀ kiekendief zit op weidstrand 5 meter zuid van paal. Jong zat ± 10 meter daarvoor op de afrastering. Geen etensresten. ♂ kiekendief lijkt fit!*

Twee dagen later, op donderdag 4 augustus, schrijft Jan: *Vrouwtje kiekendief is dood. In het riet gegooid. In totaal 5 kiekendieven (door prikkeldraad?).*

Op zaterdag 6 augustus schrijft Johan: *1 onvolwassen Bruine Kiekendief (blijft steeds rondraaien in de buurt van nestplaats - enige overlevende!?)*

Een aantal vragen rees bij mij op bij het lezen van deze notities. Kan het dat een juveniel zijn moeder zou voederen? Is er niet meer kans dat zulks door het mannetje zou gebeuren. Bij roofvogels gebeurt dit toch frequent. Bij het beantwoorden van de vraag van Johan lijkt het mij evident dat het mannetje het vrouwtje nog heeft gevoerd toen het in de prikkeldraad vastzat. *Courtship feeding* komt bij veel soorten met een paarband voor. Het aanbieden van voedsel als onderdeel van hofmakerij, maar ook als paarbindend en paarversterkend ceremonieel is iedereen wel bekend. Maar dat een jong de ouder zou voederen?

Het mannetje werd niet gezien op 2, 4 en 6 augustus. De laatste melding van hem dateert zelfs van 9 juli!

Het ziet er naar uit dat van de 6 eieren er uiteindelijk maar één jong het heeft overleefd. Wat gebeurde er met het zesde ei? Welke prooien lagen er bij het vrouwtje? Je kan niet genoeg noteren, dat blijkt maar weer.

Situatieschets van de nestplaats, uit het dagboek van Johan van der Steen. *Sketch of the local scenery, from the diary of Johan van der Steen.*

Belangrijk is ook nog te vermelden dat er die zomer botulisme was uitgebroken in Canisvliet. Zo lezen we voor donderdag 4 augustus: *totaal aantal botulisme 26 Wilde Eend, 1 Slobeend, 2 Bergeend, 6 Meerkoeit, 2 Waterhoen.* Ongetwijfeld slechts een fractie van het werkelijk aantal slachtoffers. Zou het niet kunnen dat de vier jongen gestorven zijn door het eten van door botulisme aangestoken vogels? En kan de afwezigheid van het mannetje hier eveneens iets mee te maken hebben? Zelfde doodsoorzaak? Of is het mannetje al vroeger gestorven en kon een vastgevlagen vrouwtje geen voedsel meer aanbrenge voor de jongen op het nest? Vele vragen waarop waarschijnlijk geen antwoord meer te geven is.

Summary: Fatal ending of what had started promising...

From the diary of Johan van der Steen (1929-1996) extracts have been made about a nesting attempt of Marsh Harriers *Circus aeruginosus* in the nature reserve of Canisvliet near Sas van Gent in 1983. On 4 June, the nest contained 6 eggs. The adult female was found entangled, but still alive, in barbed wire on 2 August, with fresh food remains nearby (was she fed by the male?). The last observation of the male dated from 9 July, the female was found dead on 4 August. Only a single young apparently survived.

Adres: Brusselsesteenweg 420, 9050 Ledeberg, België.